

Б. Ф. СКИНЪР

**ОТВЪД СВОБОДАТА
И ДОСТОЙНСТВОТО**

Превод от английски
Людмила Андреева

Библиотека
Психология от Изток-Запад
Под общата редакция на Людмила Андреева

№ 1	Т. Гилович, Л. Рос	<i>Най-мъдрият в стаята</i>
№ 2	Матю Джонсън	<i>Големите митове за
интимните взаимоотношения</i>
№ 3	Ана Фройд	<i>Егото и защитните механизми</i>
№ 4	Филип Зимбардо	<i>Ефектът „Луцифер“</i>
№ 5	Б. Ф. Скинър	<i>Отвъд свободата и достойнството</i>

Съдържание

За автора.....	7
Признателност.....	9
1. Технология на поведението.....	11
2. Свобода.....	33
3. Достойнство.....	49
4. Наказание.....	65
5. Алтернативи на наказанието.....	85
6. Ценности.....	101
7. Еволюцията на културата.....	125
8. Планирането на културата.....	141
9. Какво е човекът?.....	177
Бележки.....	207
Библиография.....	213

За автора

Б. Ф. Скинър (1904–1990) е наречен от списание „Тайм“ „най-влиятелният от живите американски психолози и най-противоречивата фигура в науката за човешкото поведение“. Той получава магистърска и докторска степен от Харвардския университет. От 1948 г. преподава в Харвард, където е професор по психология. Автор на класическия утопичен роман *Walden Two* („Уолдън две“) (1948), професор Скинър е световноизвестен с лабораторната си работа с гълъби, издигайки експерименталната работа с животни до количествено научно равнище. Той е известен и като бащата на обучаващата машина и програмираното обучение, а изобретенията му включват „въздушната люлка“ – механично устройство за „гледане“ на малки деца, и „кутията на Скинър“ – изследователски инструмент, създаден за проследяване на промените в животинското поведение. Сред множеството награди, които той е получавал, са Националната научна награда и Наградата за изтъкнат принос на Американската психологическа асоциация. „Отвън свободата и достойнството“ – обобщението на работата на живота му върху научния анализ на поведението, е била наречена от списание „Сайънс Нюз“ „едно от най-значимите събития в психологията на XX век“.

На Джъстин и нейния свят

Признателност

Подготовката на тази книга беше подкрепена от Националния Институт за психично здраве (National Institute of Mental Health), Стипендия номер К6-МН-21, 775-01.

По-ранни дискусии на някои моменти могат да се намерят в *Freedom and the Control of Men* (Свободата и контролът върху хората), *The American Scholar* (winter 1955–56); *The Control of Human Behavior* (Контролът върху човешкото поведение), *Transactions of the New York Academy of Sciences* (May 1955); *Some Issues concerning the Control of Human Behavior* (with Carl R. Rogers) (Някои въпроси, засягащи контрола на човешкото поведение, заедно с Карл Р. Роджърс), *Science*, 1956, 124, 1057-66; *The Design of Cultures* (Планирането на културите), *Daedlus* (1961 summer issue) и Секция VI на *Science and Human Behavior* (Науката и човешкото поведение). Лекциите Мийд-Суинг, изнесени в Оберлин Колидж през октомври 1959 г., бяха на същата тема.

За редакторската и всяка друга помощ при подготовката на ръкописа съм дълбоко задължен на Карол Л. Смит, а за критичния прочит – на Джордж К. Хоуманс.

Технология на поведението

Опитвайки се да разрешим ужасяващите проблеми, пред които се изправяме в днешния свят, естествено се обръщаме към нещата, които познаваме най-добре. Играем от позицията на силата, а нашата сила са науката и технологията. За да ограничим експлозията в нарастването на населението, търсим по-добри методи за контрол на раждаемостта. Заплашени от ядрен апокалипсис, изграждаме по-големи възпиращи сили и антиракетни системи. Опитваме се да предотвратим световния глад с нови храни и по-добри начини за тяхното отглеждане. Надяваме се, че подобрените санитарни условия и медицина ще контролират болестите, по-добрите жилищни условия и транспорт ще решат проблемите на гетата, а новите начини за редуциране или отърваване от отпадъците ще спрат замърсяването на околната среда. Можем да посочим забележителни постижения във всички тези области и не е учудващо, че трябва да се опитаме да ги разширяваме. Нещата обаче все повече и повече се влошават и е доста обезсърчително да установиш, че самата технология не е наред. Санитарните грижи и медицината са направили проблемите на населението още по-остри, войната е станала още по-ужасяваща с изобретяването на ядрените оръжия, а непрекъснатото търсене на щастие до голяма степен е отговорно за замърсяването. Както каза Дарлингтън¹: „Всеки нов източник, чрез който човекът увеличава властта си на земята, е бил използван за ограничаване на перспективите на неговите наследници. Целият му прогрес е бил и е за сметка на вредата за неговата среда, която той не може да поправи и не може да предвиди.“

Независимо дали е могъл да предвиди вредата, човекът трябва да я възстанови – или всичко е загубено. И той може да направи това, ако осъзнае и признае природата на трудността. Приложението единствено на физическата и биологичната науки няма да реши проблемите ни, защото решенията лежат в друга област. По-добрите контрацептивни средства ще контролират ръста на населението само ако хората ги използват. Новите оръжия ще пуснат в ход нови защити и обратно, но ядрената катастрофа може да се предотврати само ако условията, при които нациите воюват, могат да бъдат променени. Нови методи в селското стопанство и медицината няма да помогнат, ако не се практикуват, а жилищните условия са въпрос не само на сгради и градове, а на това, как хората живеят. Стъпяването може да се коригира само като се накарат хората да не се тъпчат на едно място и околната среда ще продължи да се влошава, докато не се изоставят замърсяващите методи.

Накратко, ние трябва да осъществим огромни промени в човешкото поведение и не можем да ги направим само с помощта на физиката или биологията, независимо колко усилено се опитваме. (А съществуват и други проблеми, като кризата в образователната ни система и отчуждението и бунтът на младите, за които физическите и биологичните технологии са толкова очевидно нерелевантни, че никога не са били прилагани.) Не е достатъчно да се „използва технологията с по-дълбоко разбиране на човешките въпроси“ или „да посвещаваме технологията на духовните потребности на човека“, или „да насърчаваме технологите да се обърнат към човешките проблеми“. Такива изрази съдържат в себе си идеята, че там, където започва човешкото поведение, свършва технологията и че трябва да продължаваме така, както сме правили в миналото с онова, което сме научили от личен опит, от колекциите на отделните късове личен опит, наречени история, или с дестилацията на опита, намираща се в народната мъдрост и практическите всеизвестни истини. Те са на наше разположение от векове и всичко, което имаме насреща им, е състоянието на света днес.

Това, от което се нуждаем, е технология на поведението. Бихме могли да разрешим проблемите си достатъчно бързо, ако можем да нагодим растежа на световното население точно толкова прецизно, колкото определяме курса на космическата ракета, или да подобрим селското стопанство и промишлеността с известна част от увереността, с която ускоряваме високоенергийните частици, или да се придвижим към мирен свят с нещо като стабилния прогрес, с който физиката се е приближила до абсолютната нула (макар че и двете остават сравнително доста далеч). Липсва ни обаче поведенческа технология, сравнима по мощ и прецизност с физическата или биологичната технология, и онези, които не смятат самата възможност за смехотворна, е по-вероятно да се уплашат от нея, отколкото да бъдат насърчени. Ето колко далеч сме от „разбирането на човешките въпроси“ в смисъла, в който физиката и биологията разбират своите области, и колко далеч сме от предотвратяването на катастрофата, към която светът, изглежда, неумолимо се движи.

Преди двадесет и пет хиляди години е можело да се каже, че човекът е разбрал себе си, както и всяка друга част от своя свят. Днес той е нещото, което разбира най-малко. Физиката и биологията са изминали дълъг път, но няма никакво сравнимо развитие в нещо като наука за човешкото поведение. Древногръцката физика и биология днес представляват само исторически интерес (нито един съвременен физик или биолог няма да се обърне към Аристотел за помощ), но диалозите на Платон все още се дават на студентите за домашно четиво и се цитират, сякаш хвърлят светлина върху човешкото поведение. Аристотел нямаше да може да разбере и една страница от съвременната физика или биология, но Сократ и неговите приятели не биха имали особени трудности да следят повечето от съвременните дискусии върху човешките дела. А що се отнася до технологията, осъществили сме огромен прогрес в контролирането на физическия и биологичния свят, но методите ни в управлението, обучението и голяма част от икономиката, макар и адаптирани към много различни условия, не са се подобрили кой знае колко.

Едва ли можем да обясним това, като кажем, че древните гърци са знаели всичко, което е трябвало да се знае за човешкото поведение. Ясно е, че те са знаели повече, отколкото за физическия свят, но то все пак не е било много. Нещо повече: техният начин на мислене за човешкото поведение трябва да е имал някакъв фатален недостатък. Докато древногръцката физика и биология – без значение колко недоцялани – са довели в крайна сметка до съвременната наука, древногръцките теории за човешкото поведение не са довели доникъде. Ако са все още с нас днес, то не е защото са притежавали някакъв вид вечна истина, а защото не са съдържали семената на нищо по-добро.

Винаги може да се твърди, че човешкото поведение е особено трудна област. То наистина е такова и е особено вероятно да мислим така именно защото сме толкова неумели в занимаията с него. Съвременната физика и биология успешно третират въпроси, които със сигурност не са по-прости от много аспекти на човешкото поведение. Разликата е, че инструментите и методите, които те използват, са със съизмерима сложност. Фактът, че в областта на човешкото поведение липсват еднакво мощни инструменти и методи не е обяснение – той е само част от загадката. Дали качването на човек на Луната фактически не беше по-лесно, отколкото подобряването на обучението в общинските ни училища? Или отколкото конструирането на по-добри типове жизнено пространство за всеки? Или отколкото осигуряването на възможността всеки да е успешно професионално нает и в резултат да се радва на по-висок стандарт на живот? Изборът не беше въпрос на приоритети, защото никой не би могъл да каже, че е било по-важно да стигнем до Луната. Възбуждащото нещо по отношение на кацането на Луната беше неговата осъществимост. Науката и технологията бяха достигнали точката, в която с един силен тласък нещото можеше да се направи. Не съществува сравнима възбуда и ентузиазъм по отношение на проблемите, поставени от човешкото поведение. Съвсем не сме близо до решенията.

Лесно е да се заключи, че трябва да има нещо по отношение на човешкото поведение, което прави научния анализ, а следова-

телно и ефективната технология невъзможни, но в никакъв случай не сме изчерпали всички възможности. В известен смисъл може да се каже, че методите на науката едва са започнали да се прилагат към човешкото поведение. Използвали сме инструментите на науката: броили, измервали и сравнявали сме, но нещо съществено за научната практика липсва в почти всички настоящи дискусии на човешкото поведение. То има отношение към начина, по който третираме причините за поведението. (Терминът „причина“* вече не е често срещан в софистицираната научна литература, но тук ще свърши достатъчно добра работа.)

Първото съприкосновение на човека с причините вероятно идва от собственото му поведение: нещата са се движели, защото той ги е движел. Ако други неща са се движели, то е било защото някой друг ги е движел и ако не е можело движещият ги да бъде видян, то е било защото е бил невидим. Древногръцките богове са служели по този начин като причини за физическите явления. Те обикновено са били извън нещата, които са движели, но са можели да влязат в тях и да ги „притежават“². Физиката и биологията много скоро са изоставили обясненията от този сорт и са се обърнали към по-полезен тип причини, но тази стъпка не е била решително предприета в областта на човешкото поведение. Интелигентните хора вече не вярват, че хората са обсебени от демони (макар че прогонването на зли духове се практикува от време на време и че демоничното се е появило наново в трудовете на психотерапевтите), но човешкото поведение все още широко се приписва на някакви вътрешни движещи сили. Казва се например, че малолетен престъпник страда от разстроена личност. Не би имало никакъв смисъл това да се казва, ако личността не беше никак си различна от тялото, което се е вкарало в беля.

* Това, което вече не е често срещано в софистицираната научна литература, е каузалността от типа на подбутвам-тегля на науката от XIX в. Причините, за които тук става дума, са ДД технически говорейки ДД независимите променливи, чиято функция е поведението ДД зависимата променлива. Вж. Skinner, B.F. (1953). *Science and Human Behavior*. New York: Macmillan. – Б.а.

Разграничението е ясно, когато се казва, че едно тяло съдържа няколко личности, които го контролират по различен начин в различни моменти. Психоаналитиците са идентифицирали три от тези личности – Аз, свръхаз и То, и се твърди, че взаимодействията между тях са отговорни за поведението на човека, в който живеят.

Макар че физиката много скоро спира да персонифицира нещата по този начин, тя продължава още дълго да говори така, сякаш те имаха желаня, импулси, цели и други фрагментарни атрибути на живееща в тях движеща сила. Според Бътърфийлд³ Аристотел твърди, че падащо тяло се ускорява, защото става все по-тържествуващо с приближаването на дома, а по-късни авторитети смятат, че снарядът се носи напред от импулс, понякога наричан „устремност“. Всичко това в крайна сметка е било изоставено и то за добро, но поведенческите науки все още се обръщат към сравними вътрешни състояния. Никой не е учуден да чуе, че човекът, носещ добри новини, върви по-бързо, защото се чувства тържествуващ, или действа невнимателно поради устремността си, или упорито се придържа към курс на действие чрез голата сила на волята. Невнимателни позовавания на някаква цел все още могат да се намерят както във физиката, така и в биологията, но в добрата практика няма място за тях. Въпреки това почти всеки приписва човешкото поведение на намерения, цели и стремежи. Ако все още е възможно да се пита дали машината може да демонстрира цел, въпросът съдържа в себе си в значителна степен това, че ако може, тя още по-близо ще надобява човека.

Физиката и биологията са се отдалечили още повече от персонифицираните причини, когато започват да приписват поведението на нещата на същности, качества или природи. За средновековния алхимик например някои от свойствата на веществата е можело да се дължат на меркуриева същност и веществата са били сравнявани в онова, което е можело да се нарече „химия на индивидуалните различия“. Нютон се оплаква от практиката на съвременниците си: „Да ни се казва, че всеки вид неща са надаре-

ни с някакво окултно специфично качество, чрез което те действат и предизвикват видими ефекти, означава да не ни се казва нищо.“ (Окултните качества са примери на хипотезите, които Нютон отхвърля, когато казва „хипотези non fingo“, макар че той самият не е бил точно толкова добър, колкото думата му.) Биологията продължава за дълго време да се обръща към природата на живите неща и не изоставя напълно жизнените сили допреди ХХ век. Поведението обаче все още се приписва на човешката природа и съществува обширна „психология на индивидуалните различия“, в която хората се сравняват и описват в термините на черти на характера, способности и възможности.

Почти всеки, който се занимава с човешките дела, като политолог, философ, писател, икономист, психолог, лингвист, социолог, теолог, антрополог, педагог или психотерапевт, продължава да говори за човешкото поведение по този преднаучен начин. Всеки въпрос във вестника, всяко светско и научно списание, всяка книга, които имат някакво отношение към човешкото поведение, ще осигурят множество примери. Казва ни се, че за да се контролира броят на хората на земята, трябва да променим *нагласите* към децата, да преодолеем *гордостта* от размера на семейството или от половата потентност, да изградим някакво *чувство за отговорност* към поколението си и да намалим ролята на голямото семейство в облекчаването на *грижата* за старческата възраст. За да работим за мир, трябва да се справим с *желанието за власт* или с *параноидните налудности* на лидерите; трябва да помним, че войните започват в *умовете* на хората, че има нещо самоубийствено в човека – *инстинкт към смъртта* може би, което води до война, и че човекът е агресивен по *природа*. За да решим проблемите на бедните, трябва да вдъхваме *самоуважение*, да насърчаваме *инициатива* и да редуцираме *фрустрацията*. За да уталожим отчуждението на младите, трябва да осигурим *чувство за цел* и да намалим чувствата на *алиенация* или *безнадеждност*. Осъзнавайки, че не разполагаме с ефективни средства, за да направим каквото и да било от горното, самите ние можем да изпитаме *криза на вярата* или *загуба на увереност-*

та, които могат да се коригират само като се върнем към *вярата във вътрешните възможности* на човека. Това е основният път. Почти никой не го поставя под съмнение. И въпреки това няма нищо такова в съвременната физика или в по-голямата част от биологията и този факт може доста добре да обясни защо науката и технологията на поведението са забавени толкова много.

Обикновено се смята, че „бихейвиористичното“ възражение на идеите, чувствата, чертите на характера, волята и т.н. засяга материята, от която се твърди, че са изградени. Разбира се, по някои упорити въпроси за природата на психиката се е дебатирало от повече от 2500 години, но те все още нямат отговор. Как например може умът да движи тялото? Едва през 1965 г. Карл Попър⁴ можа да зададе въпроса по следния начин: „Това, което искаме, е да разберем как такива нефизически неща, като цели, намерения, планове, решения, теории, напрежения и ценности могат да играят роля в предизвикването на физически промени във физическия свят?“ И, разбира се, искаме също да знаем откъде идват тези нефизически неща. На тези въпроси древните гърци са имали прост отговор: от боговете. Както посочва Додс⁵, древните гърци вярвали, че ако човек се държи глупаво, то е защото враждебен бог е посадил *ἀτη* (увлечение) в сърцето му. Приятелски настроен бог може да даде на война допълнителна *μένος*, с чиято помощ той възхитително ще се бие. Аристотел смята, че има нещо божествено в мисълта, а Зенон е убеден, че интелектът е Бог.

Днес не можем да поемем в тази посока и най-ярката алтернатива е да се позоваваме на предхождащи физически събития. Твърди се, че генетичното наследство на човека – продукт на еволюцията на вида – обяснява част от действието на ума, а личната му история – останалата част. Например поради (физическото) съревнование по време на еволюцията хората днес имат (нефизически) чувства на агресия, които водят до (физически) актове на враждебност. Или пък (физическото) наказание, налагано на малкото дете когато се ангажира в полова игра, създава (нефи-

зически) чувства на тревожност, които пречат на (физическото му) полово поведение като възрастен. Нефизическият етап очевидно прехвърля мост през дълги периоди от време: агресията се простира назад през милионите години на еволюционна история, а тревожността, придобита когато човек е дете, оцелява до третата възраст.

Проблемът на това, да се придвижим от един вид материя към друг може да се избегне, ако всичко беше или „ментално“, или физическо и тези две възможности са били отчетени. Някои философи са се опитали да се придържат към света на ума, твърдейки, че само непосредственото преживяване е реално, а експерименталната психология е започнала като опит да се разкрият психичните закони, ръководещи взаимодействията между менталните елементи. Съвременните „интрапсихични“ теории за психотерапията ни казват как едно чувство води до друго (как фрустрацията причинява агресия например), как чувствата си взаимодействат и как тези, които са били изхвърлени от ума, си проправят с борба пътя обратно. Допълнителната посока, че умственият етап е фактически физически е била достатъчно куриозно предприета от Фройд, който вярва, че физиологията би могла евентуално да обясни работата на умствения апарат. По сходен начин много физиологични психолози продължават свободно да говорят за психични състояния, чувства и т.н. с убеждението, че е само въпрос на време, преди да разберем физическата им природа.

Измеренията на света на психиката и преходът от един свят към друг наистина повдигат неудобни проблеми, но обикновено е възможно да ги игнорираме и това може да е добра стратегия, защото същественото възражение срещу ментализма е от много различен вид. Светът на психиката привлича най-голямо внимание⁶. Поведението не се признава за научен предмет на свои собствени основания. В психотерапията например притесняващите неща, които човек върши или казва, почти винаги се разглеждат просто като симптоми и се сравняват с очарователните драми, които се поставят в дълбините на психиката, а само-

то поведение наистина изглежда изкуствено. В лингвистиката и литературната критика това, което човек казва, е почти винаги третирано като израз на идеи или чувства. В политологията, теологията и икономиката поведението обикновено се разглежда като материал, от който се правят заключения за нагласи, намерения, потребности и т.н. От повече от 2500 години се обръща много щателно внимание на психичния живот и едва напоследък се прави изобщо някакво усилие да се изучава човешкото поведение като нещо повече от прост страничен продукт.

Условията, чиято функция е поведението, също са пренебрегвани. Менталното обяснение поставя край на любопитството. Виждаме резултата в обикновените разговори. Ако попитаме някой: „Защо отиде на театър?“ и той отговори: „Защото ми се ходеше“, сме склонни да приемем отговора му като някакво обяснение. Много по-целесъобразно би било да знаем какво е станало, когато е ходил на театър в миналото, какво е чул или е чел за пиесата, която е отишъл да види, и какви други неща в миналата или в настоящата му среда може да са го накарали да отиде (вместо да прави нещо друго), но ние приемаме „Ходеше ми се“ като един вид обобщение на всичко това и е малко вероятно да питаме за подробностите.

Професионалният психолог често спира в същата точка. Преди много време Уилям Джеймс⁷ коригира съществуващото становище за отношението между чувствата и действието, като твърдеше например, че ние не бягаме, защото сме изплашени, а сме изплашени, защото бягаме. С други думи, това, което чувстваме, когато сме изплашени, е нашето поведение – същото това поведение, което според традиционното гледище изразява чувството и се обяснява от него. Но колко от онези, които са обмислили аргумента на Джеймс, са отбелязали, че фактически нито едно предшествашо събитие не е било посочено? Нито пък че „защото“ трябва да се взема на сериозно. Нито едно обяснение не е било дадено по отношение на това, защо бягаме и се страхуваме.

Независимо дали разглеждаме себе си като обясняващи чувствата или поведението, за което се твърди, че е причинено от

чувствата, почти не обръщаме внимание на предшестващите обстоятелства. Психотерапевтът научава за ранното детство на пациента си почти изцяло от неговите спомени, за които се знае, че са ненадеждни, и може дори да твърди, че важното е не онова, което наистина се е случило, а това, което пациентът си спомня. В психоаналитичната литература трябва да има поне сто позовавания на почувстваната тревожност за всяко позоваване на някакъв наказващ епизод, до който тя може да се проследи. Май дори предпочитаме предхождащите истории, които категорично са твърде отдалечени. Съществува доста голям интерес например към това, което трябва да се е случило по време на еволюцията на вида, за да обясни човешкото поведение и, изглежда, говорим с особена увереност просто защото за онова, което действително се е случило, могат само да се правят умозаклучения.

Неспособни да разберем как или защо човекът, когото виждаме, се държи така, както го прави, ние приписваме неговото поведение на човек, който не можем да видим, чието поведение също не можем да обясним, но за когото не сме склонни да задаваме въпроси. Вероятно приемаме тази стратегия не толкова поради някаква липса на интерес или власт, а поради отколешното убеждение, че за голяма част от човешкото поведение няма релевантни предхождащи събития. Функцията на човека вътре е да осигури обяснение, което няма на свой ред да се обяснява. Обясненията спират до него. Той не е посредник между миналата история и сегашното поведение, той е център, от който поведението се излъчва. Той инициира, дава началото и създава, и правейки това, си остава – също както за древните гърци – божествен. Казваме, че е автономен и, що се отнася до науката за поведението, това означава чудотворен.

Позицията, разбира се, е уязвима. Автономният човек служи да обясни само нещата, които все още не сме способни да обясним по друг начин. Неговото съществуване зависи от нашето незнание и той естествено губи от своя статус в процеса на натрупването на повече познания за поведението. Задачата на научния анализ е да обясни как поведението на човека като физическа систе-

ма е свързано с условията, при които човешкият вид е възникнал, и условията, при които отделният човек живее. Освен ако няма някаква своеволна или творческа намеса, тези събития трябва да са свързани и фактически не е необходима никаква интервенция. Условностите на оцеляването, отговорни за генетичното наследство на човека, биха създали тенденции да се действа агресивно, а не чувства на агресия. Наказанието на сексуалното поведение променя сексуалното поведение и всякакви чувства, които биха могли да възникнат, в най-добрия случай са странични продукти. Нашата епоха не страда от тревожност, а от катастрофи, престъпления, войни и други опасни и болезнени неща, на които хората са тъй често изложени. Младите хора отпадат от училище, отказват да си намерят работа и се свързват само с връстниците си не защото се чувстват отчуждени, а поради дефектна социална среда къщи, в училище, във фабриката и навсякъде другаде.

Можем да следваме пътеката, поета от физиката и биологията, като се обърнем директно към отношението между поведението и средата и пренебрегнем предполагаемите опосредстващи психични състояния. Физиката не е напреднала, като е изследвала по-тясно тържествуването на падащото тяло, нито пък биологията – като е проучвала природата на жизнените духове, и няма никаква нужда да се опитваме да открием какви личности, психични състояния, чувства, черти на характера, планове, цели, намерения или други предпоставки на автономния човек наистина има, за да напреднем с научния анализ на поведението.

Съществуват причини за факта, че ни е било нужно толкова дълго време, за да достигнем до тази точка. Нещата, които физиката и биологията изследват, не се държат като хората и в крайна сметка изглежда доста смешно да се говори за тържеството на падащото тяло или устремността на ракетата. Хората обаче се държат като хора и външният човек, чието поведение трябва да се обясни, може да е много сходен на вътрешния човек, за чието поведение се казва, че го обяснява. Вътрешният човек е бил създаден по образа на външния.